

Разом із тим, зауважимо про недоцільність протиставлення симуляційного навчання традиційному – «біля ліжка хворого». Жоден симулятор-тренажер пацієнта, яким би високотехнологічним він не був, не здатний замінити реального хворого. І освіта, здобута лише з використанням симуляційних технологій, буде однобокою і неповноцінною. Не можна замінити багатогранне лікування пацієнта виконанням обмеженого комплексу практичних навичок, хоча й детально відпрацьованих. Треба усвідомлювати, що симуляційне навчання й навчання «біля ліжка хворого» – складові частини сучасної медичної освіти. І вмiле збереження їхнього балансу тільки сприятиме підвищенню компетентності спеціалістів, яких готують заклади вищої медичної освіти.

Список використаної літератури

1. Запорожан В.М., Тарабрін О.О. Симуляційна медицина. Досвід. Здобуття. Перспективи. Практичний poradник. Суми: ПФ «Видавництво "Університетська книга"», 2018. 240 с.
2. Ілашук Т.О., Мікулець Л.В. Симуляційні технології навчання при вивченні пропедевтики внутрішніх хвороб. *Медична освіта*. 2017. №2. С.9-11.
3. Казаков Ю.М., Сакевич В.Д., Трибрат Т.А., Чекаліна Н.І., Іваницька Т.А. Симуляційне навчання як метод для набуття практичних навичок та обов'язкова складова медичної освіти. *Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти, виклики сьогодення та перспективи їх вирішення*: матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. в онлайн-режимі за допомогою системи microsoft teams (м. Тернопіль, 20–21 трав. 2021 р.). Терноп. нац. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. Тернопіль, 2021. С. 217-219.
4. Мещерякова М.А., Подчерняева Н.С., Шубина Л.Б. Обучение профессиональным мануальным умениям и оценка уровня их сформированности у студентов медицинских вузов. *Врач*. 2007. №1. С.81-83.
5. Петров Є.Є., Іваницька Т.А., Сакевич В.Д., Борисова З.О. Симуляційне навчання на кафедрі пропедевтики внутрішньої медицини: від загальних принципів до конкретного прикладу застосування. *Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки*: матеріали навчально-наук. конф. з міжнар. участю. Полтава, 2022. С.267-268.
6. Петров Є.Є., Іваницька Т.А., Сакевич В.Д., Борисова З.О. Деякі методологічні особливості симуляційного навчання. *Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу*: матеріали науково-метод. конф. з міжнародною участю. Яремче, 2022. С.141.
7. Elshama S.S. How to apply Simulation-Based Learning in Medical Education? *Iberoamerican Journal of Medicine*. 2020. № 2. P.79-86.
8. So H.Y., Chen P.P., Wong G.K., Chan T.T. Simulation in medical education. *JR Coll Physicians Edinb*. 2019. № 49. P.52-57.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «ПОБІЧНА ДІЯ ЛІКІВ» У МЕДИЧНИХ ЗВО УКРАЇНИ

Петрова Т.А., Луценко Р.В.

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто гостру необхідність викладання в медичних закладах вищої освіти одночасно з базовою фармакологією курсу за вибором «Побічна дія ліків». Майбутньому лікареві для проведення ефективної фармакотерапії доцільно володіти якісними знаннями з побічних дій лікарських засобів задля максимального запобігання їхнім проявам.

Ключові слова: курс за вибором «Побічна дія ліків», контроль безпеки лікарських засобів, ефективна й безпечна фармакотерапія.

The article discusses the urgent need for teaching at higher medical schools simultaneously with the basic pharmacology of the optional course "Side effects of drugs". It is advisable for the future doctor to have high-quality knowledge about the side effects of drugs in order to maximally prevent their development. This is essential for effective pharmacotherapy.

Keywords: elective course "Side effects of drugs", control of the safety of drugs, effective and safe pharmacotherapy.

Останніми роками Україну поглинає потік лікарських засобів, практично невідомих раніше, іноді без належного досвіду призначення й застосування. Нестримному оновленню фармацевтичного ринку сприяють інтенсивний науковий розвиток світової фармацевтичної науки, наявність сучасних технологій виробництва лікарських засобів і співпраця з європейськими виробниками.

Ліки – це соціально значущий товар і тому вони не можуть потрапити на фармацевтичний ринок, якщо не визначено процедуру контролю їхньої якості й безпечності, про що мусять піклуватися виробники лікарських засобів разом із державними регуляційними органами. За визначенням ВООЗ, побічна реакція на ліки – це будь-яка ненавмисна й шкідлива для організму людини реакція, яка виникає за використання ліків терапевтичними дозами з метою профілактики, лікування й діагностики.

Безпека лікарського препарату – це характеристика, побудована на порівняльному оцінюванні користі від його застосування й потенційної шкоди, яка може бути завдана пацієнту за використання цього лікарського засобу (наказ МОЗ України від 25.09.2008 р.). Клінічний досвід лікарів свідчить, що безпечних лікарських препаратів немає. Побічна дія ліків складає 30-70 % застосованих лікарських засобів. Частота виникнення побічної дії в госпіталізованих пацієнтів складає від 1,5 до 35%. Летальність від побічної дії посідає 5 місце у світі після такої від серцево-судинних, легеневих, онкологічних захворювань і травм. Сучасна фармакотерапія базується на лікарських засобах, які виправдали себе за своєю ефективністю й безпечністю. Забезпечення незагрозливого для хворого лікування стало глобальним пріоритетом охорони здоров'я.

Проблема контролю безпечного медичного застосування ліків – одне з першочергових завдань державної політики у фармацевтичній галузі. В Україні, на жаль, не завжди наявні можливості для створення високоякісних лікарських препаратів. На більшості виробництв не забезпечено впровадження міжнародних стандартів. Еконо-

мічні витрати від проведення додаткових заходів у разі розвитку побічної дії складають мільйони доларів за рік. Продаж медичних препаратів за рецептами – на недостатньому рівні в порівнянні з європейськими країнами. До 70 % лікарських препаратів безрецептурні, що призводить до самолікування хворих без урахування фактора безпеки.

Через назрілу необхідність у багатьох країнах на рубежі XX і XXI століть склалися міжнародні й національні системи контролю за безпекою лікарських засобів. Відповідно, в Україні державну систему фармаконагляду (Центр побічної дії ліків) було створено в 1996 році. Пізніше, у 1999 році Центр побічної дії було перетворено на відділ фармакологічного нагляду Державного фармакологічного центру МОЗ України. У 2001 р. Україну було прийнято до програми ВООЗ із моніторингу побічної дії. Для ефективнішого нагляду за побічною дією ліків у 2002 р. відбулося створення інфраструктури підрозділів Центру. Серед першочергових завдань Центру з побічної дії ліків стала організація діяльності регіональних відділень із виявлення, збирання інформації й аналізу причин виникнення побічних реакцій на вітчизняні й іноземні лікарські засоби, особливостей механізмів їхнього розвитку; взаємодія з органами охорони здоров'я, лікувально-профілактичними установами й закладами і виробниками лікарських засобів. Велике значення має відкриття національного інформаційно-аналітичного банку даних із побічної дії ліків, підготовка й подання в МОЗ України узагальнених даних про побічні реакції на лікарські засоби, зареєстровані в країні, для вжиття відповідних заходів щодо зміни інструкцій або їх заборони. Розвитку системи мають сприяти налагодження взаємних зв'язків із міжнародними організаціями й обмін інформацією з відповідним центром ВООЗ із моніторингу лікарських засобів, європейськими організаціями тощо.

Предмет за вибором «Побічна дія ліків» викладається в Полтавському державному медичному університеті для студентів медичних факультетів понад 20 років. На сьогодні програма курсу складається з 5 практичних занять, які охоплюють вивчення найбільш актуальних фармакологічних груп лікарських засобів (препарати, що впливають на центральну нервову систему, серцево-судинну, дихальну, шлунково-кишкову, видільну, кров тощо). Матеріал для вивчення предмета передбачає засвоєння типових проявів побічних реакцій на лікарські засоби, що виникають за їх застосування в діапазоні терапевтичних доз, для профілактики, діагностики й лікування захворювань. Протягом навчання на курсі студенти вивчають механізми розвитку побічних реакцій на лікарські засоби: закономірності між хімічною будовою, фізико-хімічними й фармакологічними властивостями і проявами побічної дії ліків. Викладач націлює студента на аналіз проявів побічної дії, зв'язок із механізмом дії й фармакологічними властивостями ліків, використаною дозою препарату, генетичними факторами, алергією, супутніми хворобами тощо.

Звертаємо увагу на опанування вмінь контролю безпечності застосування ліків. Студенти мають засвоїти заходи щодо запобігання й допомоги в разі розвитку побічних дій лікарських препаратів. Користь від застосовуваного лікування має перевищувати ризик можливих ускладнень. Майбутній лікар мусить навчитися вибирати лікарський засіб і його дози з урахуванням перебігу хвороби, віку хворого, перенесених захворювань і теперішнього стану його внутрішніх органів. Студенти вчать застосовувати нові лікарські засоби з обережністю через відсутність повної інформації про їхню безпечність, уникати їх призначення вагітним, немовлям, хворим старечого віку. З метою зниження ризику побічної дії ліків на заняттях розглядається доцільність їх застосування під прикриттям інших небезпечних препаратів. Майбутній лікар має засвоїти, що комбіноване призначення лікарських засобів підвищує ризик їхніх небажаних дій на організм відносно монокомпонентних препаратів. У проведенні лікувальних заходів необхідно всіляко уникати поліпрагмазії.

Доцільність курсу за вибором «Побічна дія ліків» беззаперечна. Протягом навчання студенти засвоюють багато знань про вибір лікарських засобів і способів їх призначення, дозування, комбінованого призначення, заходи щодо запобігання розвитку побічних дій і допомоги в разі їх виникнення. Такі знання сприяють розвитку в студента клінічного мислення й використання в майбутньому ефективної й безпечної фармакотерапії.

Список використаної літератури

1. Беленічев І.Ф. Побічна дія лікарських засобів /Беленічев І.Ф., Горчакова Н.О., Бухтіярова Н.В., Самура І.Б., Бухтіярова Т.А. – Вінниця: Нова книга, 2021. – С.355.
2. Глушко Л.В. Удосконалення якості підготовки лікарів в умовах Болонського процесу (Текст) /Л.В.Глушко, Н.В.Чаплинська, Н.З.Позур, Т.Ю.Гавриш // Медична освіта. – 2011. – № 4. – С.47-49.
3. Неловкіна Берналь О.А. Соціально-професійна підготовка сучасного лікаря: американський та європейський підходи / О.А. Неловкіна Берналь //Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – № 1. – С.101-106.